OUDER 2040 WORDEN

Gewaardeerd en betekenisvol, het hele leven lang: duurzaam veranderen van beeldvorming over ouderen

Inhoudsopgave

1. Maatschappelijke context 04
2. Beeldvorming over ouderen 07
3. Duurzaam veranderen van beeldvorming over ouderen 11

Bronnen 17

Bijlagen
- Bijlage: Programma Ouder Worden 2040 19

Colofon
Gewaardeerd en betekenisvol, het hele leven lang: duurzaam veranderen van beeldvorming over ouderen

Copyright © 2023 Ouder Worden 2040

Auteurs: Sander Konings, Maurits Verweij
Grafische vormgeving: Michèle Duqesnoy

Alle informatie uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd met juiste bronvermelding.

All informatie uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd met juiste bronvermelding.

Maart 2023, 1e druk

info@ouderworden2040.nl
www.ouderworden2040.nl
+31 (0)30 888 7927

Hoofdstuk 1

Maatschappelijke context

Deze whitepaper is een onderdeel van het programma Ouder Worden 2040. Bijlage 1 beschrijft de achtergrond van het programma en de wijze waarop deze whitepaper tot stand is gekomen.

> ***"I'm not getting old, I'm evolving"***
> *Keith Richards – The Rolling Stones, 77 jaar*

Waarom dit onderwerp?
Iedereen wil oud worden, maar niemand wil oud zijn. Een uitspraak die velen herkennen en erkennen. In de afgelopen decennia worden ouderen in het maatschappelijke debat veelal negatief gerepresenteerd, met name in het kader van de ouder wordende samenleving en de gevolgen daarvan. Zo zijn veelbesproken onderwerpen de zorgkosten, pensioenkosten en de maatschappelijke druk die een vergrijzende samenleving met zich mee zou brengen.[1]

De manier waarop we als samenleving naar ouder worden, oud zijn en oudere mensen kijken is bepalend voor het beleid dat we maken, de regelgeving en de mogelijkheden die we bieden aan mensen om hun leven in te richten. Ook bepalen onze waarden ten aanzien van ouder worden hoe we in de samenleving omgaan met ouderen en hoe zij zich voelen in de samenleving. De overwegend negatieve beeldvorming rondom ouderen en oud zijn heeft op individueel niveau invloed op gezondheid en gedrag. Op maatschappelijk niveau heeft het bijvoorbeeld als effect dat ouderen een veel kleinere kans hebben om werk te vinden[2,3]. Het is daarom nodig dat iedereen, ook ouderen zelf, anders gaan kijken naar ouder worden en oud zijn.

De problematiek van beeldvorming over ouderen is in de afgelopen jaren door verschillende partijen aan de orde gesteld. Zo verscheen in 2017 het manifest 'Waardig ouder worden', waarin de ChristenUnie, SP en CDA, ouderenorganisatie KBO-PCOB, Omroep MAX en verschillende maatschappelijke organisaties aandacht vragen voor de herwaardering van ouderen[4]. In december 2020 werd het vervolg gepubliceerd; manifest 'Waardig ouder worden 2.0', waarin de initiatiefnemers opnieuw pleiten voor het inzien van de waarde van ouderen[5]. Ook in het 'Pact voor de ouderenzorg' is aandacht voor de waardering van ouderen. In de uitvoering van het Pact werken de partijen samen om ouderen zich weer gewaardeerd te laten voelen in onze samenleving: "Een samenleving waarin zij goede zorg en liefdevolle aandacht krijgen, gewaardeerd worden om wie ze zijn en waarin zij kunnen blijven meedoen."[6] Het pact bestaat uit drie programmalijnen die gaan over het voorkomen van eenzaamheid, bevorderen van goede zorg en ondersteuning thuis en het verbeteren van de kwaliteit van de verpleeghuiszorg.

Voor de maatschappelijke (her-)waardering van ouderen is het belangrijk om onze beelden over ouderen en ouder worden te bestuderen. Daarom schreef Jolanda Lindenberg van *Leyden Academy* in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het 'Rapport Beeldvorming ouderen'[1]. In het eerste deel

van het rapport geeft zij een analyse van de kennis over beeldvorming over ouderen in de literatuur. In het tweede deel geeft Lindenberg adviezen voor de vormgeving van een publiekscampagne en het duurzaam veranderen van beeldvorming over ouderen.

Een ander aspect met betrekking tot beeldvorming over ouderen is het beschouwen van ouderen als een homogene groep. Een rapport waarbij de diversiteit van ouderen nadrukkelijk aan bod komt is 'De derde levensfase: het geschenk van de eeuw'. In het rapport vraagt de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) aandacht voor het onbenut maatschappelijk potentieel van mensen in de derde levensfase; "De pensionering vormt het begin van deze nieuwe derde levensfase. De overgang naar de vierde levensfase gaat geleidelijk wanneer de kwetsbaarheid en de behoefte aan zorg toenemen. Deze overgang verloopt voor iedereen anders, gaat snel of langzaam, komt eerder of later."[3] De RVS pleit ervoor dat beleidsmakers, werkgevers, aanbieders van zorg en welzijn, vrijwilligersorganisaties, de media, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven op een andere manier naar jonge ouderen gaan kijken. Daarbij is het essentieel om in beleid en andere maatschappelijke arrangementen rekening te houden met de verschillen tussen mensen in de derde levensfase, zoals sociaaleconomische en gezondheidsverschillen. Op die manier kan beleid beter worden afgestemd op de wensen en behoeften van mensen in de derde levensfase. Dat kan namelijk bijdragen aan betekenisvolle rollen voor deze groep in de samenleving en daarmee een positievere beeldvorming over jonge ouderen in de Nederlandse samenleving[3].

Het is goed dat de RVS aandacht besteed aan de waarde van mensen in de derde levensfase. Echter, het risico bestaat dat we daarmee niet werken aan positieve beeldvorming over ouderen maar alleen maar de grens van iemand die we als oud beschouwen vooruitschuiven. Daarom is het belangrijk dat we niet voorbijgaan aan de overtuiging dat mensen ook in een latere levensfase, in hun meest kwetsbare setting, nog steeds van betekenis zijn voor andere mensen en voor de maatschappij. Hoewel het onderscheid tussen de derde en vierde levensfase bijdraagt aan een veelzijdiger beeld over ouderen, willen we er ook voor pleiten dat we inzetten op positievere beeldvorming over mensen in de vierde levensfase. Een positievere beeldvorming over deze groep kan namelijk bijdragen aan waardig leven en sterven in de laatste levensfase[7].

Tenslotte verscheen onlangs een kamerbrief over de Seniorenkansenvisie, waarin het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aandacht vraagt voor de maatschappelijke herwaardering van ouderen op de arbeidsmarkt. Via drie thema's zet de minister in op het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van ouderen: het veranderen van beeldvorming over ouderen, intensieve begeleiding en matching en scholing en duurzame inzetbaarheid[8].

Ook op internationaal gebied krijgt beeldvorming over ouderen en discriminatie op basis van leeftijd de laatste jaren meer aandacht. In 2021 verscheen het 'Global report on ageism'. Het rapport beschrijft verschillende strategieën die helpen om leeftijdsdiscriminatie te voorkomen en doet voorstellen voor toekomstig onderzoek om ons begrip van leeftijdsdiscriminatie te verbeteren[9]. Strategieën die worden genoemd gaan over het veranderen van beleid en wetgeving, de inzet van interventies in onderwijs en het stimuleren van contact tussen verschillende generaties.

De aandacht voor het veranderen van de beeldvorming over ouder worden en ouderen groeit in (internationale) literatuur. Het ontbreekt echter nog aan duidelijk handelingsperspectief. In dit rapport verkennen we welke stappen we kunnen zetten met betrekking tot dit onderwerp. In het eerste deel van dit rapport gaan we dieper in op de beelden die er zijn over veroudering en ouderen en hoe die zijn ontstaan. In het tweede deel beschrijven we verschillende richtingen om deze beeldvorming duurzaam te veranderen.

Hoofdstuk 2

Beeldvorming over ouderen

Hoe kijken we als samenleving naar ouder worden en naar de ouderen in onze samenleving?

Beeldvorming is het resultaat van het indelen van mensen in sociale categorieën en de mentale representaties van deze categorieën[1]. De beelden die wij hebben over anderen, onszelf en de categorieën waartoe wij behoren, gebruiken we in ons dagelijks leven om overzicht te houden en ontmoetingen makkelijker te laten verlopen. We zetten de (onbewuste) associaties en de beelden die deze oproepen in om een gesprek gaande te houden, keuzes te maken en niet te veel denkvermogen nodig te hebben in elke (nieuwe) ontmoeting[2]. Zo hebben onze beelden over iets of iemand invloed op ons eigen gedrag.

Als samenleving kennen we zowel negatieve als positieve aspecten aan ouder worden en ouderen toe. Er is steeds meer wetenschappelijk bewijs dat beelden over ouder worden en ouderen voornamelijk langs twee dimensies lopen; de dimensie van competentie en de dimensie van warmte[3]. In onderzoek naar beelden over veroudering komen onder competentie vooral negatieve kanten naar voren. Zo denken mensen bij ouder worden aan afname in competenties, verlies van mentaal en fysiek functioneren, verlies van energie, mobiliteit en onafhankelijkheid. Tegelijkertijd komen er onder de warmte dimensie juist positieve kanten terug, zoals toename in wijsheid, kennis, levenservaring en rust[4,5]. In studies naar beelden over ouderen zijn de resultaten vergelijkbaar. Daar komen onder warmte de positief gewaardeerde eigenschappen terug, zoals vriendelijk, wijs en loyaal. Maar onder competentie zijn dat veelal negatieve associaties zoals incapabel, afhankelijk, niet ambitieus, onproductief en kwetsbaar[6,7]. In Nederland is er vooral onderzoek gedaan naar hoe jongere generaties naar ouderen kijken. Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren vaker negatief dan positief gewaardeerde eigenschappen toewijzen aan ouderen[7,8].

Ook onder ouderen zelf zijn er overwegend negatieve beelden. Deze beelden zijn alleen wel complexer en meer divers. Zo maken ouderen bijvoorbeeld vaker onderscheid tussen groepen ouderen die ze indelen in subgroepen, zoals vitale ouderen en jonge ouderen[9]. Een mindere zelf-ervaren gezondheid en hogere mate van beperking zorgen vooral voor een negatiever beeld over ouder worden[10]. Daarnaast valt het op dat ouderen hun eigen leeftijdsgroep in mindere mate als anders of positiever zien dan jongeren[11]. Dit weerspreekt de Sociale Identiteit Theorie[12], die stelt dat mensen hun eigen groep als positiever beoordelen om een positief zelfbeeld aan te houden. Het kan zijn dat ouderen een positiever zelfbeeld creëren door andere sociale identiteiten te benadrukken, zoals een beroep of religie, of dat ze minder afstand voelen tot jongere leeftijdsgroepen waartoe zij ooit zelf behoorden. In Nederland is echter maar zeer beperkt onderzoek gedaan naar het zelfbeeld van ouderen.

In de media zien we een vergelijkbaar beeld over ouderen terug. Zo blijkt uit een studie dat ouderen in nieuwsmedia en in zakelijke media in de helft van de gevallen negatief werden gerepresenteerd. Opnieuw ging het vooral over beelden die in de competentie dimensie vallen, zoals beperkte technologische vaardigheden[13].

Ook op sociale media is het beeld over ouderen veelal negatief. Zo toont een studie onder 25.000 facebook gebruikers aan dat zij zich vooral negatief uitlaten over ouderen. Daarnaast worden in het 'Rapport Beeldvorming van ouderen' de resultaten weergegeven van een analyse over ouderen in de Nederlandse nieuwsmedia in 2018. Deze resultaten geven aan dat de media vooral het beeld van afhankelijkheid naar voren brengt bij de representatie van ouderen[2].

Vaak zijn we ons niet bewust van de beelden die we over ouder worden en ouderen hebben. We vormen automatisch een associatie bij ouderen op basis van informatie uit onze omgeving. Wel heeft die overwegend negatieve beeldvorming invloed op onze opvattingen en op ons handelen.

Hoe heeft zich dit ontwikkeld in de afgelopen decennia en welke ontwikkelingen zijn daarvoor bepalend geweest?

De beelden die we nu hebben over ouderen zijn over het algemeen negatiever dan vroeger. Daar is enig bewijs voor in verschillende studies. In 2015 werd onderzoek gedaan naar uitdrukkingen rondom de term ouderen in een database van bronnen uit 1810 tot 2009. Daaruit bleek dat in de afgelopen 200 jaar de uitdrukkingen negatiever zijn geworden en er vaker werd gerefereerd aan fysieke gezondheid of ziekte[14]. Ook uit ander Duits onderzoek blijkt dat beelden over ouderen in 2011 negatiever zijn ten opzichte van 1996. Om beter te begrijpen hoe dit is ontstaan, verkennen we in de volgende alinea's welke ontwikkelingen bepalend zijn geweest voor deze negatievere beeldvorming.

Een eerste ontwikkeling gaat over onze gezondheid en de zorg die we ontvangen. We leven langer ten opzichte van vroeger. Veel ziektes zijn niet meer (direct) fataal. Technologie en ontwikkelingen in medicatie zorgen ervoor dat we langer kunnen leven met ziekte. Hierdoor neemt het aantal mensen met chronische ziektes toe en hebben meer mensen meerdere aandoeningen tegelijk. Daarnaast zorgen de vergrijzing en een verandering in leefstijl - met name de toename van overgewicht – voor een stijging in het aantal chronisch zieken[15]. In oudereninstellingen is de zorg voor ouderen met gezondheidsproblemen centraal komen te staan. Tegen het einde van de vorige eeuw werden de toelatingscriteria aangescherpt en groeide het aantal zeer kwetsbare ouderen in deze instellingen snel[16]. In de afgelopen decennia werd de kwetsbare kant van ouderen en ouder worden meer uitgelicht. Ook gaat er vaak meer aandacht uit naar de problemen die de vergrijzing met zich meebrengt, zoals de druk op de zorg of de stijgende zorgkosten, in plaats van wat ouderen nog zouden kunnen bijdragen, waarbij het feit of ze wel of niet chronisch ziek zijn eigenlijk niet van belang is[2]. Het zorgt ervoor dat we ouderen meer zijn gaan zien als kwetsbaar, afhankelijk en belastend voor de maatschappij.

Een tweede ontwikkeling gaat over de arbeidsmarkt. Omdat we langer leven, werken we ook langer door dan vroeger. Tegelijkertijd zijn we in ons werk steeds meer gebruik gaan maken van nieuwe technologieën. Zo levert automatisering flinke productieverhoging en personeelsbesparingen op. Daarnaast zorgt mondialisering ervoor dat veel werk verschuift naar minder ontwikkelde landen waar de arbeidskrachten goedkoper zijn. Deze ontwikkelingen gaan steeds sneller. Daardoor moeten werknemers in bijvoorbeeld de techniek, geneeskunde of rechtsgeleerdheid steeds vaker bijscholen om bij te benen. Er is sprake van een zogeheten 'bekwaamhedenverval'[17]. Daarbij is het aannemen van 'jong talent' aantrekkelijker geworden voor werkgevers. Jongeren zijn goedkoper omdat ze in een lagere salarisschaal starten

en niet hoeven worden bijgeschoold. Daarnaast wordt deze groep als minder kritisch beschouwd door werkgevers. Het maakt dat we in de arbeidsmarkteconomie bekwaamheid sterker zijn gaan waarderen dan ervaring[17]. We zijn minder snel geneigd om een oudere werknemer aan te nemen als we bijvoorbeeld het idee hebben dat deze persoon technische vaardigheden mist. Deze ontwikkeling in de arbeidsmarkt versterken de veelal negatieve beelden over ouderen, zoals onbekwaam en niet productief. De afgelopen jaren is er echter ook een tegenbeweging zichtbaar. De opkomst van de zogeheten 'derde leeftijd' geeft de vroege ouderdom een ander gezicht. Zo is er de laatste jaren steeds meer aandacht voor het onbenut potentieel van jonge ouderen[18]. In het laatste hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

Een derde ontwikkeling gaat over beleid en sociale structuren. Regelingen zoals studiefinanciering en AOW hebben het leven voor velen verbeterd. Tegelijk dwingen ze mensen om hun opleiding vroeg in het leven af te ronden en om na hun 67e levensjaar niet meer te werken, ook als ze misschien iets anders willen. Er komt echter steeds meer diversiteit in de ouderdom[19]. Dé oudere bestaat niet. Gedurende de levensloop doorloopt ieder van ons een eigen parcours dat elk individu uniek maakt. Er lijkt daarmee een mismatch ('structural lag') tussen mensen en sociale structuren te ontstaan: sociale structuren, zoals de pensioengerechtigde leeftijd, lopen achter bij ontwikkelingen in de samenleving, zoals de toename van het aantal ouderen en de stijging van de levensverwachting. Ons stelsel lijkt financieel niet langer houdbaar en zet solidariteit in de samenleving onder druk. Zo laat onderzoek onder jonge werknemers zien dat deze zich eraan storen dat zij moeten betalen voor de ouderen[17].

Tenslotte is er bewijs dat de coronacrisis ook heeft gezorgd voor negatievere beelden over zowel jongeren als ouderen. Het spanningsveld tussen deze groepen nam toe. Enerzijds omdat jongere generaties veel ontzegd is om de ouderen te beschermen tijdens periodes dat het virus veel werd verspreid. Anderzijds omdat jongeren vaker de schuld kregen van de verdere verspreiding van het virus tijdens de tweede coronagolf. Dit heeft geleid tot een hogere mate van wrijving tussen jong en oud[20].

Naast eerdergenoemde ontwikkelingen is er ook een aantal meer theoretische benaderingen die de negatieve beeldvorming over ouder worden en ouderen kunnen verklaren. In het 'Rapport Beeldvorming van ouderen' noemt Lindenberg er drie. De eerste is de Terror Management Theorie. Deze theorie stelt dat we ouderen identificeren met de dood en dat wij door onze angst voor de dood de noodzaak voelen om afstand te creëren tot ouderen[21]. Voor ouderen zelf lijkt deze theorie minder op te gaan. Mogelijk omdat zij minder angst hebben om dood te gaan dan jongeren[22]. De tweede benadering is de Sociale Identiteit Theorie. Deze theorie stelt dat leden van een groep hun eigen groep positiever beoordelen[23]. Dit zorgt ervoor dat jongeren afstand nemen van ouderen. Overigens zagen we eerder in dit paper al dat dit niet lijkt op te gaan voor de ouderen zelf. Tenslotte stelt de Sociale Rol Theorie dat onze ideeën over sociale groepen ook rollen toekennen die de leden van deze groepen gebruikelijk vervullen in onze maatschappij[24]. In plaats dat beeldvorming dus ontstaat uit beelden zelf, wordt het gevormd door de posities of functies die we denken dat deze personen normaal gesproken innemen in de samenleving. Denk aan de maatschappelijke functies of posities die ouderen in mogen nemen en de waarde die we deze rollen toekennen.

Hoe kijken andere culturen naar de oudere mensen in hun samenleving?
Vaak wordt er gedacht dat in landen met een meer collectivistische achtergrond, zoals China of Japan, positiever gedacht wordt over ouderen dan in meer individualistische landen, zoals Nederland of de Verenigde Staten. Uit onderzoek blijkt echter dat er wereldwijd veel overeenstemming is in beeldvorming over ouderen[2].

Wat zijn de consequenties van deze beeldvorming?
De overwegend negatieve beeldvorming over ouderen en ouder worden heeft effect op zowel individueel- als op maatschappelijk niveau. Op individueel niveau heeft het invloed op gezondheid en gedrag. Alle vooroordelen over ouder worden en ouderen nemen we voor waar aan. Daardoor gaan we ons op dezelfde manier gedragen zodra we zelf ouder worden. Dat is een gevaar voor de volksgezondheid. Ouderen met een negatieve instelling tegenover verouderen, leven 7,5 jaar minder lang dan hun leeftijdsgenoten die daar wel positief tegenover staan[18]. Uit onderzoek blijkt dat ouderen die een positiever beeld hebben van ouder worden en ouderen ook gezonder gedrag vertonen en minder negatief staan tegenover veroudering[2].

Op maatschappelijk niveau wordt er veelal gesproken over ageism. 'Ageism' is een sociale constructie die ouderen systematisch op een stereotype en negatieve manier portretteert[25]. Het zet ouderen neer als groep die aan het beeld van algemene en collectieve aftakeling voldoet. Deze stereotype beeldvorming krijgen we als kind met de paplepel ingegoten en komt zoals eerder beschreven veel terug in de Media. Kracht, schoonheid en jeugdigheid lijken waardevoller dan oud en wijs zijn. Bij ageism ligt de nadruk vooral op de competentie dimensie. Het heeft onder andere als effect dat ouderen een veel kleinere kans hebben om werk te vinden. Niet alleen voor de individuele oudere is dit onwenselijk maar ook voor de maatschappij zelf. In de huidige situatie van schaarste op de arbeidsmarkt is de capaciteit die ouderen kunnen leveren belangrijk voor een gezonde ontwikkeling van economie en maatschappij.

"De fundamentele verandering die nodig is, is dat we inclusiever moeten worden. Dat we ouderen zien als gelijken en niet als 'hunnie' en 'wij'. Nederlanders zijn trots op het feit dat we kunnen polderen dus dat moeten we gaan doen; met elkaar in gesprek hoe het leven verder gaat als je ouder wordt, vanuit het besef dat je daar over 10 of 20 jaar zelf ook aan toe bent."
Rudi Westendorp, Ouder Worden 2040

Vanwege de negatieve effecten van onze huidige beeldvorming over ouderen op individueel- en maatschappelijk niveau is het van belang om de waarden die ten grondslag liggen aan deze beeldvorming te beïnvloeden. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op verschillende richtingen die kunnen bijdragen aan duurzame, positieve verandering van beeldvorming over ouder worden en ouderen.

Hoofdstuk 3

Duurzaam veranderen van beeldvorming over ouderen

In de (internationale) literatuur over beeldvorming over ouderen en ouder worden, worden verschillende mogelijke richtingen genoemd die bij kunnen dragen aan het veranderen van deze beeldvorming. In dit laatste hoofdstuk gaan we hier dieper op in. De vijf richtingen die we hieronder beschrijven staan niet los van elkaar en moeten in samenhang worden gezien. Ten eerste omdat ze op een soortgelijke manier inspelen op factoren die beeldvorming kunnen beïnvloeden. Ten tweede omdat het veranderen van beeldvorming een langdurige aanpak vraagt waarin verschillende maatregelen met elkaar worden gecombineerd.

Rechtdoen aan diversiteit

Om beeldvorming te veranderen is het belangrijk om het eenzijdige beeld over ouder worden en ouderen te doorbreken. In het algemeen is de ouderengroep minstens zo divers dan andere leeftijdsgroepen omdat zij al veel hebben meegemaakt. Sommigen ervaren ouder worden als een mooie levensfase, anderen voelen zich kwetsbaar en hebben minder energie. Niet iedereen heeft dezelfde middelen en hun wensen en behoeften zijn net zo verschillend. Naast de uitdagingen zijn er tenslotte ook nog heel veel mogelijkheden als we ouder worden. Daarom is het belangrijk om de eenzijdige nadruk op afhankelijkheid en fysieke achteruitgang te doorbreken en minder zwart-wit te stellen.

> ***"Ik zou willen dat de manier waarop we naar ouderen kijken verandert. Niet vanuit het vervalperspectief, ook niet vanuit de drang achter je jeugd aan te rennen. Maar vanuit het waardeerperspectief; ouder worden is niet erg, het is een gegeven en zelfs een geschenk."***
> *Margreet de Graaf, Ouder Worden 2040*

Het veranderen van de taal die we gebruiken kan hieraan bijdragen. Woorden hebben een grote invloed op de manier waarop we dingen beleven[1]. We zijn ons vaak niet bewust van de associatie die een bepaalde boodschap opwekt. We koppelen in onze samenleving onverminderd woorden met een negatieve lading, zoals kwetsbaar en zorgbehoevend, aan de term ouderen of ouder worden. Dit kan onbedoeld negatieve beelden bij mensen oproepen. Dat geldt inmiddels ook voor het woord oudere zelf dat door de verbinding met deze begrippen een negatieve connotatie heeft gekregen. Het vinden van nieuwe woorden kan daarom helpen om onze beeldvorming positief te beïnvloeden. Naar analogie van mensen met een andere migratieachtergrond zouden we kunnen kiezen voor 'mensen met een hogere leeftijd'. De politiek en de media kunnen daarin meer focussen op kwaliteit van leven en minder op incidenten in de zorg die er nu eenmaal altijd zullen zijn. Zo pleit Marcel Canoy in zijn onlangs verschenen column bijvoorbeeld om de term ouderenzorg te veranderen naar ouderenwelzijn[2]. Daarnaast is er steeds meer aandacht

Van ouderenzorg naar ouderenwelzijn

Marcel Canoy stelt in zijn column voor om van ouderenzorg ouderenwelzijn te maken. Hij noemt vijf voordelen van het veranderen van deze taal. Ten eerste: heel veel van wat nu ouderenzorg genoemd wordt is helemaal geen zorg. Ten tweede: de term ouderenzorg kan stigmatiserend werken. Ten derde en als gevolg van de eerste twee redenen: veel ouderenzorg wordt geleverd door mensen met een zorgopleiding. Die mensen zijn schaars en duur. Door in te zetten op ouderenwelzijn, komen andere groepen, zoals welzijnswerkers en vrijwilligers, eerder in beeld. Ten vierde: door gedeeltelijke vervanging van schaars zorgpersoneel door welzijnswerkers en vrijwilligers, kan de organisatie rond ouderen veranderen. Ten vijfde: door de regie bij welzijn te leggen, vermijd je de obsessie die in ouderenzorg bestaat met het minimaliseren van risico's wat vaak ten koste gaat van kwaliteit van leven.

Noot van de redactie: Marcel Canoy verandert wel het begrip zorg, maar niet het begrip ouderen. Om de authenticiteit van zijn column niet aan te tasten hebben we dat in dit kader zo gelaten en niet aangepast naar de in dit paper gesuggereerde term "mensen met een hogere leeftijd"

Slowdates

Slowdates is een initiatief van de Gruitpoort, een culturele organisatie in Doetinchem. Een Slowdate is een twee uur durende informele bijeenkomst gericht op een vooraf bepaald thema. Mensen van verschillende generaties nemen hieraan deel en gaan over dit thema in gesprek. De belangrijkste doelstelling van Slowdates is het stimuleren van verbondenheid tussen generaties door middel van intergenerationeel debat.

om ouderen en ouder worden te benaderen vanuit het waarderend perspectief in plaats van een vervalperspectief[3]. Tegelijkertijd moeten we de uitdagingen en beperkingen van ouder worden niet ontkennen, maar een genuanceerder beeld kan recht doen aan de diversiteit van ouderen.

Meer onderzoek is nodig naar het gebruik van taal en hoe dat onze beeldvorming over 'mensen met een hogere leeftijd' en ouder worden kan veranderen. Naast het veranderen van taal zijn er andere richtingen die bij kunnen dragen aan positievere beeldvorming en het doorbreken van het eenzijdige beeld van ouderen, zoals het stimuleren van intergenerationeel contact en toegankelijker maken van betekenisvolle rollen in onze maatschappij voor ouderen.

Stimuleren van intergenerationeel contact

Zoals eerder beschreven, kan onze veelal negatieve beeldvorming over ouderen ertoe leiden dat deze mensen op een stereotype en negatieve manier worden geportretteerd[4]. Het faciliteren van contact tussen jong en oud kan helpen bij het verminderen van deze stereotype beelden en de vooroordelen die er zijn over mensen met een hogere leeftijd. Voor het veranderen van beelden en stereotypen moet iemand eerst namelijk los worden gezien van de groep. Zo kunnen er andere associaties worden gevormd over de sociale categorie waartoe een persoon behoort. Deze associaties en nieuwe kennis zorgen voor veranderingen in houdingen en gedrag. Op die manier kan contact tussen mensen van verschillende groepen leiden tot een andere beeldvorming over die groepen. Daarbij is het belangrijk dat het contact langdurig, direct en op persoonlijk niveau plaatsvindt[5].

Onderzoek toont aan dat interventies die zich richten op het verminderen van Ageism door intergenerationeel

contact onze houdingen en vooroordelen tegenover ouderen kunnen veranderen en onze kennis en bewustzijn over het verouderingsproces vergroten[6]. Daarom is het van belang dat we nog meer inzetten op het faciliteren van intergenerationeel contact. Enerzijds kan dat door de inzet en opschaling van initiatieven die betekenisvol (langdurig, direct en persoonlijk) intergenerationeel contact mogelijk maken. Anderzijds door het faciliteren van een ondersteunende omgeving waarin jong en oud elkaar meer ontmoeten[7]. Zo kan de maatschappelijke zichtbaarheid van mensen met een hogere leeftijd ook worden vergroot door te kijken naar de woonvormen en de geografische plaatsing daarvan. Traditioneel zijn veel verpleeghuizen en sommige seniorenflats en -woningen, bijvoorbeeld, aan de rand van een wijk geplaatst of afgeschermd, waardoor deelname aan het dagelijkse, maatschappelijke leven wordt verkleind voor de mensen die daar wonen[8].

We weten dat contact alleen onvoldoende is en dat dit contact ook betekenisvol moet zijn, maar er is verder onderzoek nodig naar de omstandigheden waarin intergenerationeel contact het meest effectief bijdraagt aan een positievere beeldvorming over ouderen en ouder worden. Ook is meer onderzoek nodig naar de langetermijneffecten van verschillende initiatieven die inzetten op intergenerationeel contact. Het is namelijk nog onduidelijk of de positieve verandering in beeldvorming blijvend is[7].

Verbeteren van de positie van ouderen op de arbeidsmarkt

Een andere ontwikkeling die kan bijdragen aan een positievere beeldvorming over ouderen is het verbeteren van de mogelijkheden voor langdurige participatie op de arbeidsmarkt. Zo zijn bepaalde vrijwilligers- of betaalde functies nu niet toegankelijk boven een bepaalde

Oma's Soep

Oma's soep is een initiatief dat is ontwikkeld waarbij jong en oud worden samengebracht om eenzaamheid tegen te gaan. Het concept is simpel: studenten en mensen met een hogere leeftijd maken samen soep en eten die vervolgens gezamenlijk op. Voor de ingrediënten wordt gebruikgemaakt van overgebleven groenten van de supermarkt. Zo wordt ook nog eens voedselverspilling tegengegaan. Oma's soep is actief in verschillende grote steden.

Woongemeenschap Eikpunt

In woongemeenschap Eikpunt in Nijmegen wonen mensen van 0 tot 100+. De woongemeenschap streeft naar een vastgestelde verhouding tussen de diverse leeftijdsgroepen (van jong naar oud: 40/40/20). Zo raken personen van verschillende leeftijden meer met elkaar betrokken en kunnen zij op deze manier een extra rol vervullen in hun omgeving. Bijvoorbeeld het kind dat een nieuwe 'opa' vindt, een oudere die bijles geeft, kleren herstelt of andere vaardigheden inzet ten gunste van de gemeenschap.

Stichting Oud Geleerd Jong gedaan

Voor senioren die meer cognitief uitdagende activiteiten willen volgen, organiseert Stichting Oud Geleerd Jong Gedaan interactieve colleges gegeven door studenten, zodat generaties worden verbonden en kennis wordt gedeeld. Deze colleges worden op locatie gegeven, maar zijn ook online te volgen. Persoonlijke groei is niet afhankelijk van leeftijd.

leeftijdsgrens. Deze leeftijdsgrenzen zijn veelal willekeurig en zeggen niets over de daadwerkelijke kwaliteiten en competenties die nodig zijn voor een specifieke functie[8]. We zien dan ook dat mensen met een hogere leeftijd een grotere kans hebben op langdurige werkloosheid dan andere leeftijdsgroepen[9]. Dit kan komen doordat deze mensen vaak een eenzijdig en langdurig arbeidsverleden hebben, gemiddeld lager opgeleid zijn of dat zij onwennig solliciteren[9]. Een andere belangrijke reden is het veelal negatieve beeld dat werkgevers van ouderen hebben[10]. Als het dus gaat over een positievere beeldvorming over ouderen door het verbeteren van de arbeidsparticipatie van deze groep, begint dat onder andere door het beïnvloeden van de beeldvorming bij werkgevers. Zo kunnen we hardnekkige leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt tegengaan. Het gevolg is dat de groep mensen met een hogere leeftijd meer kans heeft om betekenisvolle rollen in te nemen in onze maatschappij en meer in contact staat met anderen. Dit leidt weer tot positievere beeldvorming over deze groep.

Eerder heeft de overheid samen met sociale partners een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de positie van mensen met een hogere leeftijd op de arbeidsmarkt. Zo startte in 2013 het actieplan '50-plus werkt'. Daarna volgde in juni 2016 tot en met januari 2020 het actieplan 'Perspectief voor vijftigplussers'. Dit laatste actieplan bevatte drie sporen. Het eerste spoor was gericht op het ondersteunen van vijftigplussers bij het vinden van een nieuwe baan. Het tweede spoor was gericht op het vergroten van de wendbaarheid van vijftigplussers en het derde spoor was gericht op de beeldvorming bij werkgevers. Volgens Karien van Gennip, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, hebben de activiteiten uit het actieplan die bijdragen aan het veranderen van de beeldvorming hun maximale effect bereikt[9].

Daarom is het belangrijk dat we op zoek gaan naar effectieve nieuwe interventies die positieve beeldvorming bij werkgevers stimuleren. Interventies kunnen zich bijvoorbeeld richten op het objectiever inrichten van werving en selectie en het beter bekend maken van mogelijkheden om langer door te werken. Daarbij is het van belang dat we inzetten op duurzame inzetbaarheid: voortdurend investeren in menselijk kapitaal, gezondheid, kennis en kunde om je als werkende aan te kunnen passen aan de veranderende omstandigheden op de arbeidsmarkt. Mensen met een hogere leeftijd en werkgevers moeten hiervoor actieve voorlichting en ondersteuning krijgen[11].

Om te komen tot effectieve nieuwe interventies stelt Karien van Gennip in de Seniorenkansenvisie een brede praktijkverkenning voor waarin samen met onder andere vakbonden, werkgeversorganisaties en wetenschappers gezocht wordt naar nieuwe oplossingen[9]. In deze verkenning is het waardevol een inventarisatie te doen van goede (regionale) voorbeelden die kunnen helpen bij het opstellen van een landelijke aanpak. Vervolgens kan er via pilots of proeftuinen onderzoek worden gedaan naar de effectiviteit van nieuwe oplossingen en goede voorbeelden, voordat deze worden opgeschaald.

Inzetten op interventies in onderwijs

Een andere richting die nadrukkelijk aan bod komt in het rapport van de WHO is het inzetten van interventies in onderwijs om ageism tegen te gaan[4]. Deze interventies kunnen zich richten op het vergroten van kennis en vaardigheden bij studenten en scholieren over omgaan met stereotypering, vooroordelen, leeftijdsdiscriminatie en misvattingen over ouder worden[12]. Daarnaast zijn er interventies in onderwijs die gaan over het vergroten van empathie en inlevingsvermogen met betrekking tot ouderen en ouder worden. Bij dit soort interventies wordt vaak gebruik gemaakt van rollenspellen of simulatie-

spellen om deelnemers de wereld vanuit een ander perspectief te laten voorstellen of ervaren. Dit kan de emotionele betrokkenheid tot een andere (leeftijds)groep vergroten en stereotypering doen verminderen[13]. Bij veel interventies in het onderwijs om ageism tegen te gaan, wordt ook gebruik gemaakt van intergenerationeel contact[14].

Internationaal onderzoek laat zien dat dit soort interventies in onderwijs effectief zijn in het bestrijden van ageism[14]. In Nederland is er echter nog weinig bekend over de manier waarop dergelijke interventies kunnen bijdragen aan een positievere beeldvorming over ouderen en ouder worden. Daarom is het van belang dat er meer onderzoek wordt gedaan naar de effectiviteit en toepassing van deze interventies in het onderwijs. Daarbij kan worden gestart bij onderzoek naar al bestaande voorbeelden uit onze samenleving. Eén zo'n voorbeeld is Oudtopia. In Oudtopia kunnen studenten en zorgprofessionals via virtual reality, rollenspellen en verouderingspakken ervaren hoe het is om oud te zijn. Het is bedoeld om deelnemers anders te laten kijken naar (de zorg voor) mensen met een hogere leeftijd. Zo is er ook bewijs dat het ervaren van ouder worden effectief kan zijn om beeldvorming te veranderen[15].

Voeden van de brede maatschappelijke dialoog over de herwaardering van ouderen

Ten slotte is het voor bovengenoemde richtingen belangrijk dat we in onze samenleving de maatschappelijke dialoog voeren over onze beeldvorming en herwaardering van ouderen en ouder worden. Een gesprek dat mensen bewust maakt en aanzet tot ander gedrag. In de gedachte: als het onderwerp niet op de juiste plekken wordt besproken, kunnen we er ook niet naar handelen. Er is een aantal belangrijke uitgangspunten voor deze dialoog. Ten eerste gaat het bij het veranderen

Oudtopia

Met Oudtopia kunnen (aankomend) zorgprofessionals, studenten, mantelzorgers, buren en ieder ander die met senioren te maken heeft aan den lijve ervaren hoe het voelt om oud te zijn. Met die vernieuwde blik kunnen zij het leven, de zorg, de hulp en de dienstverlening voor ouderen weer een beetje mooier maken.

Onderwijsinterventie in Australië

Op een middelbare school in Australië werd een onderwijsinterventie om het respect naar ouderen te bevorderen, geïntegreerd in vakken in gezondheid en maatschappij. De onderwijsinterventie bestond uit groepsdiscussies over ouderen en het bewustzijn van vooroordelen en contact met ouderen in de eigen omgeving. Na afloop van het programma hadden de scholieren een positievere houding tegenover ouderen en verbeterde sociale vaardigheden met betrekking tot mensen met een hogere leeftijd[4].

van beeldvorming om een lange adem van meerdere, wellicht tientallen jaren[16]. Ook is een positief frame van belang, zonder dat we de uitdagingen en negatieve kanten van ouder worden ontkennen. Het behoeft daarnaast een diversiteit in benaderingen, boodschappen en gekozen kanalen. Ten slotte is het belangrijk dat er naast bewustwording ook duidelijk handelingsperspectief wordt geboden. Om burgers aan te zetten tot handelen, is het zaak om op de juiste momenten ('moments of truth'), via het juiste kanaal, of aan de juiste tafel, vanuit een betrouwbare partij de dialoog te voeden. Als het gaat om de beeldvorming over ouderen kunnen we daarbij denken aan momenten dat ouder worden en leeftijdsidentificatie relevant zijn, zoals rondom de pensionering, of in een omgeving waar mensen met een hogere leeftijd aanwezig zijn, of wanneer het persoonlijk relevant is[8].

Het is belangrijk dat we het gesprek over beeldvorming over ouderen en ouder worden in onze samenleving zo goed mogelijk voeden. Daarom moeten we de komende periode op de publieke tafel (talkshows, nieuwsprogramma's, radioprogramma's of een podcast reeks) met een groot aantal partijen aandacht vragen voor dit onderwerp. Daarnaast is er meer onderzoek nodig naar de manier waarop we de dialoog bij burgers over dit onderwerp goed kunnen voeden, waarbij aandacht uitgaat naar verschillende 'moments of truth' en handelingsperspectief voor specifieke doelgroepen. Op deze manier kan het gesprek in de samenleving bijdragen aan het effectiever beïnvloeden van de beeldvorming over ouderen en ouder worden.

Conclusie

De huidige beeldvorming over ouderen en ouder worden in onze samenleving is veelal negatief. Vanwege de individuele en maatschappelijke consequenties hiervan is het belangrijk dat we deze beeldvorming duurzaam veranderen. In deze whitepaper hebben we verschillende richtingen geschetst die hieraan kunnen bijdragen. Het is van belang dat er meer onderzoek wordt gedaan naar de manier waarop we deze richtingen effectiever kunnen maken en concreet kunnen inzetten.

Bronnen

Bronnen hoofdstuk 1

1. Lindenberg, J. (2019). Rapport Beeldvorming van ouderen.
2. WHO (2021). Ageing: Ageism. Geraadpleegd van: https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/ageing-ageism
3. RVS (2020). De derde levensfase: het geschenk van de eeuw. Geraadpleegd van: https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2020/01/08/de-derde-le- vensfase-het-geschenk-van-de-eeuw
4. Manifest Waardig ouder worden (2017). Geraadpleegd van: https://www.christenunie.nl/
5. Manifest Waardig ouder worden 2.0 (2020). Geraadpleegd van: https://www.kbo-pcob.nl/
6. Pact voor de ouderenzorg (2018). Geraadpleegd van: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/03/08/pact-voor-de-ouderenzorg
7. Ouder Worden 2040 (2022) De laatste 1.000 dagen. Waardig leven en sterven in de laatste levensfase.
8. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Kamerbrief Seniorenkansenvisie. Geraadpleegd van: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/24/kamerbrief-seniorenkansenvisie
9. WHO (2021). Ageing: Ageism. Geraadpleegd van: https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/ageing-ageism

Bronnen hoofdstuk 2

1. Stangor, C. (2016). Social groups in action and interaction (Second Edition). New York; London: Routledge Taylor & Francis Group.
2. Lindenberg, J. (2019). Rapport Beeldvorming van ouderen.
3. Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T., Kwan, V. S. Y., Glick, P., Demoulin, S., Leyens, J.-P., … Ziegler, R. (2009). Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. British Journal of Social Psychology, 48(1), 1– 33.
4. M.-C., Hummert, M. L., & Harwood, J. (2004). Representation of age identities in on-line discourse. Journal of Aging Studies, 18(3), 261–274.
5. Westerhof, G. J. (2003). De beleving van het eigen ouder worden: Multidimensionaliteit en multidirectionaliteit in relatie tot succesvol ouder worden en welbevinden. Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, 34(3), 96–103.
6. Cuddy, A. J. C., Norton, M. I., & Fiske, S. T. (2005). This Old Stereotype: The Pervasiveness and Persistence of the Elderly Stereotype. Journal of Social Issues, 61(2), 267–285.
7. Achterberg, W. P., & Lindenberg, J. (2017). Plaats van de zorgstage in het geneeskundecurriculum. Nederlands Tijdschrift Voor Geneeskunde, 161(0), D1937.
8. Meiboom, A., Diedrich, C., Vries, H. D., Hertogh, C., & Scheele, F. (2015). The Hidden Curriculum of the Medical Care for Elderly Patients in Medical Education: A Qualitative Study. Gerontology & Geriatrics Education, 36(1), 30–44.
9. Rupp, D. E., Vodanovich, S. J., & Credé, M. (2005). The Multidimensional Nature of Ageism: Construct Validity and Group Differences. The Journal of Social Psychology, 145(3), 335–362.
10. Bodner, E. (2009a). On the origins of ageism among older and younger adults. International Psychogeriatrics, 21(6), 1003.
11. Kite, M. E., Stockdale, G. D., Whitley, B. E., & Johnson, B. T. (2005). Attitudes Toward Younger and Older Adults: An Updated Meta-Analytic Review. Journal of Social Issues, 61(2), 241–266.
12. Tajfel, H. (1982). Social Psychology of Intergroup Relations. Annual Review of Psychology, 33(1), 1–39.
13. Kroon, A. C., Van Selm, M., ter Hoeven, C. L., & Vliegenthart, R. (2018). Reliable and unproductive? Stereotypes of older employees in corporate and news media. Ageing and Society, 38(1), 166–191.
14. Vernhout, R. (2018). En nu is het The Voice Senior: waarom scoren ouderen toch zo goed op tv? NOS.nl. Geraadpleegd van: https://nos.nl/artikel/2247528-en-nu-is-het-the-voice-senior-waarom-scorenouderen-toch-zo-goed-op-tv.html
15. Nivel (2019). Zorgmonitor 2019: Ontwikkelingen in de zorg voor mensen met een chronische ziekte: 2005- 2018.Geraadpleegd van: https://www.nivel.nl/sites/ default/files/bestanden/1003626.pdf

16. SCP (2020) Gelukkig ouder worden in een veranderende samenleving
17. Sennett, R. (2010) De cultuur van het kapitalisme
18. RVS (2020). De derde levensfase: het geschenk van de eeuw. Geraadpleegd van: https://www.raadrvs.nl/ documenten/publicaties/2020/01/08/de-derde-le-vensfase-het-geschenk-van-de-eeuw
19. De canon van de gerontologie (z.j.). Levensloop. Geraadpleegd van: https://www.canongerontologie.nl/samenleving/levensloop
20. SCP (2021). Een jaar met corona. Ontwikkelingen in de maatschappelijk gevolgen van corona. Geraadpleegd van: https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/03/03/een-jaar-met-corona
21. Greenberg, J., Solomon, S., & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self- esteem and cultural worldviews: Empirical assessments and conceptual refinements. Advances in experimental social psychology, 29, 61–139.
22. Burke, B. L., Martens, A., & Faucher, E. H. (2010). Two Decades of Terror Management Theory: A Meta-Analysis of Mortality Salience Research. Personality and Social Psychology Review, 14(2), 155–195.
23. Hewstone, M., Rubin, M., & Willis, H. (2002). Intergroup Bias. Annual Review of Psychology, 53(1), 575–604.
24. A. H., Wood, W., & Diekman, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. The developmental social psychology of gender, 123–174.
25. WHO (2021). Ageing: Ageism. Geraadpleegd van: https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/ageing-ageism

Bronnen hoofdstuk 3

1. RVS (2021) Stervelingen - Beter samenleven met de dood. Geraadpleegd van: https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2021/12/9/stervelingen---beter-samenleven-met-de-dood
2. Zorgvisie (2022) Column Marcel Canoy: Maak van ouderenzorg ouderenwelzijn. Geraadpleegd van: https://www.zorgvisie.nl/blog/column-marcel-canoy-maak-van-ouderenzorg-ouderenwelzijn/
3. Raad van Ouderen (2019). Advies Raad van Ouderen campagne de waarde van ouder worden.
4. WHO (2021). Ageing: Ageism. Geraadpleegd van: https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/ageing-ageism
5. Dovidio, J. F., Glick, P. S., & Rudman, L. A. (Red.). (2005). On the nature of prejudice: fifty years after Allport. Malden, MA: Blackwell Pub.
6. Burnes D, Sheppard C, Henderson CR Jr., Wassel M, Cope R, Barber C, et al. (2019). Interventions to reduce ageism against older adults: a systematic review and meta-analysis. Am J Public Health. 109:e1–9.
7. J. Lindenberg et al (2021). Voorbij leeftijd: hoe betekenisvol contact beeldvorming kan beïnvloeden.
8. Lindenberg, J. (2019). Rapport Beeldvorming van ouderen.
9. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2022). Kamerbrief Seniorenkansenvisie. Geraadpleegd van: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/24/kamerbrief-seniorenkansenvisie
10. Regioplan (2020), Evaluatie actieplan 'perspectief voor vijftigplussers'.
11. Ouder Worden 2040 (2022). Een transformatieagenda voor een ouder wordende samenleving.
12. Ragan A.M., Bowen A.M. (2001). Improving attitudes regarding the elderly population: the effects of information and reinforcement for change. Gerontologist. 41:511–5.
13. Hudson J, Waters T, Holmes M, Agris S, Seymour D, Thomas L, et al. (2019). Using virtual experiences of older age: exploring pedagogical and psychological experiences of students. In Hudson J, Kerton R, editors. Proceedings of the Virtual and Augmented Reality to Enhance Learning and Teaching in Higher Education Conference 2018. Chichester (UK): IM Publications Open; 61–72.
14. Burnes D, Sheppard C, Henderson CR Jr., Wassel M, Cope R, Barber C, et al. (2019). Interventions to reduce ageism against older adults: a systematic review and meta-analysis. Am J Public Health. 109:e1-9.
15. Christian, J., Turner, R., Holt, N., Larkin, M., & Cotler, J. H. (2014). Does intergenerational contact reduce ageism: when and how contact interventions actually work? Journal of Arts & Humanities.
16. Durkin, S., Brennan, E., & Wakefield, M. (2012). Mass media campaigns to promote smoking cessation among adults: an integrative review. Tobacco Control, 21(2), 127–138. https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2011-050345

Bijlage 1: Programma Ouder Worden 2040

Ouder Worden 2040 is een landelijk programma waarin een maatschappelijk gedragen visie en transformatie-agenda voor de toekomst van het ouder worden in Nederland wordt geformuleerd.

Dit doen we in samenwerking met iedereen die betrokken is bij ouder worden: publieke en private organisaties, kennis- en overheidsorganisaties en voor- al de burger zelf. Hierbij ligt een lange reeks publicaties aan de basis, waaronder de Dialoognota Ouder Worden 2020-2040[1], Oud en Zelfstandig in 2030[2] en Kiezen voor houdbare zorg.[3]

Toekomstscenario's

Samen zoeken we naar innovatieve antwoorden op de vragen van morgen. Voor de brede maatschappelijke dialoog maken we gebruik van toekomstscenario's. Met deze scenario's verruimen we ons voorstellingsvermogen zodat we kunnen verkennen welke nieuwe antwoorden mogelijk en wenselijk zijn.

Thema's

Op basis van input van betrokkenen bij Ouder Worden 2040 zijn diverse domeinoverstijgende thema's benoemd die zeer relevant zijn met betrekking tot een ouder wordende samenleving. Deze thema's zijn in de toekomstscenario's uitgewerkt in verschillende (versterkte) richtingen die zouden kunnen gebeuren. Op elk van deze thema's brengen we kennis en inzichten vanuit gesprekken met verschillende experts samen. Een van de thema's is 'De positie van ouderen in de samenleving'. Samen met betrokkenen verdiepen we op dit thema en verkennen de mogelijkheden om hier de komende jaren actief op te interveniëren.

Transformatieagenda

Onderlinge dialoog over trends, ontwikkelingen en mogelijke toekomstscenario's hebben geleid tot een transformatie agenda waarin 20 onderwerpen, verdeeld over vijf thema's aan bod komen. Samen vormen ze een samenhangend geheel leidend tot een samenleving waarin iedereen, ook mensen in de derde en vierde levensfase, meedoet en ertoe doet. In deze samenleving worden we versterkt in en aangesproken op ons talent en zijn we ieder op onze eigen manier van betekenis. We wonen veilig, duurzaam en betaalbaar in een leefomgeving die we gezamenlijk vormgeven, leeftijdsvriendelijk is en bijdraagt aan onze vitaliteit en gezondheid. Vitaliteit waarin we ook zelf veel investeren, met als resultante dat als we zorg en ondersteuning nodig hebben, die ook geboden kan worden, informeel en formeel. Technologie en digitalisering ondersteunt daarbij p een inclusieve, veilige en betrouwbare manier.

Noten

1. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dialoognota Ouder Worden 2020-2040. 2021
2. Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen. Oud en zelfstandig in 2030. Aangepast REISadvies.2020
3. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Kiezen voor houdbare zorg.2021

OUDER 2040 WORDEN

Meer informatie?

www.ouderworden2040.nl
info@ouderworden2040.nl
telefoonnummer: +31 (0)30 888 79 27